

TRANSILVANIA

FŌIA ASOCIAŢIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ŞI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 11. SIBIIŪ, 15 NOVEMBRE 1895. Anulŭ XXVI.

DESPĂRŢEMINTELE ASOCIAŢIUNEI.

În urma ordinului Dluŭ ministru r. u. de interne oficiile comitatense aŭ cerutŭ dela despărŢemintele AsociaŢiunei, se asternă pănă la 30 Novembre a. c. guvernului statutele lorŭ spre aprobare; ŝi acēsta firesce neputēdu-se, cāci despărŢemintele nu sunt corporaŢiuni de sine, ci numai organe ale AsociaŢiunei, se pare a se fi începutŭ de noŭ sistemulŭ din anii trecuŢi, a se oprŭ din partea organelorŭ administrative întrunirile despărŢemintelorŭ.

În urma acestorŭ mēsuri Comitetulŭ centralŭ s'a întrunitŭ la 3/15 Octobre a. c. ŝi a luatŭ hotărŭirea, a face reprezentatiune la guvernŭ în cauza acēsta, în care dealtmin-trea a mai întrevenitŭ odată încă iuainte cu trei anŭ, dar pān' acum n'a obŢinutŭ nici unŭ rezultatŭ.

Dēcă n'am cunōsce spiritulŭ celŭ infectatŭ alŭ timpului ŝi greutatea cea estraordinariă a împregiurărilor, în carŭ trăimŭ aici în patria nōstră, ne am putea mira, cum unŭ guvernŭ cere statute dela singuraticele părŢi ale unui întregŭ, ale cārui statute elŭ însuŝi le a aprobatŭ, ba care numai pe basa acelorŭ statute s'a pututŭ înfiinŢa ŝi întra în viēŢă. Cāci, repeŢim, despărŢemintele AsociaŢiunei nu sunt corporaŢiuni autonome, individualitāŢi de sine ŝi prin sine, ci numai ramificări organice ale AsociaŢiunei, prin cari acēsta Ţine viŭ contactulŭ seŭ cu poporulŭ, care o a înfiinŢatŭ ŝi o susŢine. DespărŢemintele dar nu potŭ avē statute speciale, ci prin ele, precum spunŭ ŝi dispoziŢiile AsociaŢiunei, se regulēză nu-

mai adunarea mijloacelor, destinate pentru scopurile culturale ale Asociațiunei.

De altmintrea îndoielile, ce le ar pute avea guvernul în privința despărțemintelor, se rădică de sine prin *Statutele cele noue*, ce s'aũ pertractatũ și priimitũ la adunarea generală dela Blajũ din anulũ acesta și s'aũ substernutũ, conform însãrcinãrei date, la 10 Sepseembee a. c. guvernului spre aprobare; pentru cã în statutele acestea, pe lângã mai multe alte modificãri în statutele vechi, s'aũ luatũ dispozițiunii speciale și în privința despărțemintelor ținutale și a agenturelorũ comunale. Și așa guvernul, aprobând statutele așternute, va aproba, cu modificãri seũ fãrã modificãri, și competența și sfera de activitate a despărțemintelorũ.

De repețite ori ne am ocupatũ și noi în revista acẽsta de natura, chiãmare și însemnãtatea despărțemintelorũ Asociațiunei, și suntem și acum, dupã o esperiențã de trei deecenii, de firma! convingere, ca despărțemintele sunt de necesitate imperativã pentru prosperarea și libera desvoltare a Asociațiunei nõstre. Centrul este ideea și directiva, despărțemẽntulũ punerea lorũ în lucrare.

Prin statutele cele noue se satisface și acelorũ cerințe, care le-a rădicatũ guvernulũ cu privire la despărțeminte; dorim a pute anuncia cetitorilorũ nostri cât mai curẽnd întãrirea lorũ și punerea în pracsã. B.

CARE ESTE FEMEEA CEA MAI FRUMOSA?

(Disertațiune ținutã la 15/27 Augustũ 1895 la adunarea generalã a Asociațiunei transilvane la Blajũ, de Ioanũ Popescu din Cohalm, astãđi în România).

(Urmare din Nr. 10.)

Onoratã și cultã adunare! Am începutũ disertațiunea mea cu citațiunea din S. Scripturã: „Nu este bine se fiã omulũ singurũ, se-ĩ facem lui ajutoriũ!“ și i-a fãcutũ lui femee!! Am đis, cã ori cine face din femee deũ seũ demonũ, greșesce, și am arẽtatũ, cã altã definițiune seũ destinațiune

în primo loco femeea nu p^ote avé, decât *a fi ajutori^u bărbatului pe pământ^u!*

Acum se căutăm și se vedem, decă în adevăr^u în timpul de față cu educațiunea și cu instrucțiunea, ce dăm femeii, devine acésta un^u adevărat^u ajutori^u pentru bărbat^u așa cum a lăsat'o Dumneđeu s^{eu} natura, dacă voiți, ori că în majoritatea casurilor^u e mai mult^u — cum se đice — o belea pe capul^u bietului bărbat^u?

S. Ioan^u gură de aur^u đice, — cum am spus la începutul disertatiunei mele, — că „bărbatul^u s^{em}enă s^{em}ență în agru, femeea pune aluatul^u și cóce pânea, pe bărbat^u îl^u așteptă lucrurile cele din afară de casă, ear purtarea grijei de casă este datoria femeii“.

Se vedem acum, decă ađi se face economia casei așa, după cum spune Chrisostom?

Da, vor^u đice unii, cari caută cu ochii în satele și pe agrii țeranului muncitori^u, așa este, nu d^or românii nostri ară, s^{em}enă agrii, cosesc^u și t^otă vara și iarna își câștigă întru sud^orea feței lor^u cele necesare pentru familia lor^u și țera lor^u? Și tot^u așa și femeile lor^u; a^u nu ele frem^{en}tă aluatul^u și fac pâne așa, cum đice S. Ioan^u gură de aur^u: ele prepară cânepa, torc^u, țes^u, cos^u, spală, mulg^u vacile, apoi la câmp^u, seceră, sapă alătura cu băbati^u lor^u, și t^ote trebuințele casei și a celor^u 5—6 s^{eu} 10 copii căți a^u, tot^u femeea românului le îndeplinesce?

Așa este pe satele n^ostre, da scim, și cei mai mult^u dintre noi tot^u în astfeli^u de case am crescut^u! . . . Dar ore tot^u așa este și prin orașele și orașelele n^ostre? Ore femeile n^ostre ale cărturarilor^u, ale calicilor^u în haine negre, cari ne numim funcționari, tot așa fac^u ca mamele n^ostre de odini^oră?

Domnilor^u și d^omnelor^u! Ce este cartea? Ce este instrucți^ona, înv^{et}atura și sciința? Eu đic așa că, dacă un^u soldat^u întră în resbel^u pregătit^u cu tot^u felul^u de arme, asta o face ca s^e se p^otă ap^era de dușman^u, ba chiar s^e-l^u învingă și distrugă! Tot^u așa este și cu cartea s^{eu} cu înv^e-

țătura; ea încă este o armă, cu carea se te poți lupta și învinge mai cu ușurință dificultățile și obstaculele, ce se pun înainte în luptele vieții pământesci.

Prin urmare când împregiurările ne favorisază pe unii, ca se dăm copilelor noastre o instrucție óre-care, asta o facem cu gândul, ca prin arma instrucției să le îmbogățim cunoștințele, cari se le aducă înlesnire în munca, ce au să începă cu începerea vieții conjugale, cu luptele și lipsele vieții familiare.

Acum se vedem, decă în adevăr această armă, adecă cartea, care o dăm în mâna copilelor noastre pentru a-și înlesni cu ea daraverele vieții familiare, dă rezultate bune? Decă aceste copile devenind soții și mame de familie, conducă mai bine și în mod mai lesnicios afacerile casnice, decă femeia țeranului cea fără pension, fără carte și fără instrucție?

Se trecem însă se esaminăm o căsătorie încheiată între o fată cu instrucția femească de astăzi, cu aspirațiunile născute din această instrucție și între un teolog, profesor, sau un funcționar inferior, din starea mai mijlocie, căci aceștia formază maioritatea și stratul gros al societății cărturăresci, și se vedem, ce se întemplă cu o asemenea căsătorie, adecă cu viața casnică a unei asemenea căsătorii?

Dar mai întâiu, se ne întrebăm, ce caută omul, bărbatul în pasul căsătoriei? De sigur că la această întrebare nu vom răspunde pe diferite căi, ci unanim vom răspunde că prin căsătorie căutăm se aflăm aceea, ce se ȳice: fericire pe pământ!

Fericirea și iar fericirea este dar, domnilor și dómnelor, ținta noastră a tuturor! Dela copilul cel mai mic până la omul ce e aproape de rîpa morméntului, numai la fericire ne gândim, și o căutăm se o aflăm, și mai toți ne înșelăm în căutarea ei, sau în alegerea obiectului de fericire!

Numai copilul în primele lui zile până ce cunoște numai pieptul mamei sale, numai el are singura fericire, pentru că îndată ce ajunge la etatea de câte-va săptămâni și începe a distinge și alte obiecte din jurul său, va începe a căuta plăcerea și fericirea lui chiar în acele obiecte și încă cu deosebire în acelea, cari îi pot periclita viața; așa mai întâiu va încerca se prindă o luminare aprinsă să o bage în gură, căci prin a duce la gură ori-ce obiect ce-i place ochilor lui crede el a fi în posesiunea unei fericiri, ce și-o poate și el închipui în mintea lui de copil. Ce-va mai târziu caută satisfacere plăcerilor în alte lucruri, precum căruciore, bice, miei, câției, mânzi, — și copilele cu deosebire în păpuși, o împregiurare această, care este în sprijinul acelor, cari susțin cu drept cuvânt că, femeea este dela nașterea ei destinată pentru lucrări, cari nu sunt pentru natura și temperamentul bărbatesc. — Destul că cu creșterea și înaintarea în vârstă, copilul își va căuta distracție și plăcere, adică fericirea lui, în diferite lucruri fiă de joc, de mâncare, său de împodobire, până la etatea când încep a se desvolta în el diferitele pasiuni naturale; și atunci, de odată cu acestea, adică cam dela etatea de 20 ani, la unii poate și mai timpuriu său la alții mai târziu — după temperamentul și modul educației — vor începe a-lu nedumeri cugetele vieții viitoare, ale luptei pentru existență, și în această luptă a-și căuta obiectul de ajutoriu, companionul său aliatul lui natural, cu care se învingă greutățile.

D-vóstră, domnilor și dómnelor, veți fi cetitú poate toți în poeziile nemuritoriului poetu ardeleanu *Andreiú Mureșanu* o poezie, în care se spune, cum unú omú învățatú căuta aceea zonă, unde s'ar afla locul fericirii, adică fericirea aceea, după care și noi și totă lumea ne sbatem.

Acelú omú învățatú căuta fericire pe tronuri, la împérați, în mărire și splendóre, — o căuta la ómení, cari nu asudă lucrând, ci trăescú de pe spinarea muncitorilor; — o cercă

și la cei cari cu multă sudóre ziua și nóptea își agonisescú pânea ȓilnică, — o cercă în viéța simplă pastoréscă.

Unde cu unú fluerú cântând lângă oi,
Lași sê mérgă tóte calea cea firească,
Nesciind de lume, de-ale eí nevoi.

Mers'a prin bordeie, mers'a prin palate, dar de fericire nicăiri n'a dat ! Și poetulú spune causele, cari nici pe tronú, nici în viéța trândavă, nici în viéța de robú, nici în cea pástoréscă nu și-a aflatú omulú învêțatú fericirea ce căuta. —

Într'unú singurú locú însé, se pare că ar fi aflatú loculú fericirei, decât era și aici o condițiune de împlinitú, era — cum s'ar ȓice — unú spine lângă trandafirú, dar se ve citez bucata tecstualú :

„O cercă 'n viéța cea din mănăstire,
Unde fugú de lume mame și părinți,
Ca 'n singurătate, postú și umilire
Se 'nalțe la ceriuri rugăciuni ferbinți“.

Aici i s'a părutú lui că locuesce dulcea fericire, și totú așa ni se pare și nóue, când ne transportăm cu mintea curată și cu inima candidă în sferele ceresci, uitându-ne unú momentú de celelalte legăturí, cari ne ținú de lumea pămêntéscă ; dar îndată ce momentulú acela trece, și suntem împinși de o forță óre-care sê revenim iarăși josú la legăturile nóstre cu acéstă lume, atunci trebuie se recunóscemú și se esclamá și noi cu omulú învêțatú :

„De ar fi cu putință se desbrací simțire
Și-orí ce pasiune, ar avé cuvêntú,
Nicăiri în lume, ca în mănăstire
N'ai afla rêpausú dulce pe pămêntú“ !

Ați auitú condițiunea, despre care vorbesce omulú învêțatú prin gura poetului, pentru a gási fericirea ? Adecă până nu desbrăcăm simțire și orí-ce pasiune, până atunci nici aici în locasulú sânt nu putem afla fericirea ce căutăm ! Dar óre câtí sunt în lume, cari potú face acéstă, adecă a avé forța, o forță supranaturală așa ȓicênd, ca sê se des-

brace de simțirile ce au, și se distrugă s'eu se înnece orî-ce pasiune înăscută în ei?

Apoi simțirile acestea și pasiunea acésta, de care este vorba în poesia acésta, sunt proprietatea omului dela nascere; ne nascem cu ele, le moștenim, crescem și ne dezvoltăm împreună cu ele; sunt calități date noue de natură, și prin urmare nu le putem distruge noi, chiar de am avé tótă dorința, ci vrîndu nevrîndu trebuie să le lăsăm să-și eserceze cursul lor natural ca și alte simțiri și însușiri ale mecanismului corpului omenesc!

Dar totuși nu e de desperatū nici după acestea, că nu am puté găsi fericirea, pentru că, dacă acelu omū învățatū nu a găsitū fericirea, cauza este că nu o-a căutatū și în altă parte, ci numai prin palate, pe tronuri, prin bordeie, prin mănăstiri, pe câmpū în vieța păstoréscă. — A venitū însé alt omū învățatū și încă chiarū unū poetū, care a exploratū și altă regiune, și altă stare a vieței omenesci, și a găsitū fericirea; și deși multū ȳicū, și cu deosebire teologiū, că aici pe pămēntū nu există fericire, și că starea aceea satisfăcētore, în care se află o sēmă de indiviȳi, e unū feliū de norocū, s'eu celū multū o fericire efemeră; dar încolo o lume de jale, o vale de plāngerī, vorbind după biblie.

Dar cum se întēplă, că vine poetulū Alecsandri și chiar în jalea lūmei acesteia află elū fericirea din acéstă lume, când esclamă:

„Dulce e de a ȳice când inima jālesce:
Am o ființă 'n lume, ce sciū că me iubesc!“

Onorată și cultă adunare românéscă! Cu acéstă fericire am făcutū o digresiune dela cestiune, însé cred că este o digresiune fórte la loculū ei, și de aceea chiar fără a-ȳ slābī legătura, ce are cu subiectulū disertaȳiunei mele, se reiaū și-rulū vorbirei!

Așa dar Sānta Scripturā, ca și alȳi sānȳi părinȳi scriitori ne spunū, că femeea e creată, pentru a fi unū ajutoriū omulū pe pāmēntū, și atātū scriptura cât și tōȳi profeȳii și apo-

stolii fericescū pe bărbatulū, care a găsitū în femeea sa unū ajutoriū, ear poetulū Alecsandri cântă spunēndū că e dulce starea de jale când ai o ființă în lume, care scii că te iubese, — prin urmare putem spune cu tōtă puterea cuvēntulū că, unū tinērū când s'a decisū sē se căsătorēscă, elū o face acēsta cu convingerea, că în societate cu o tovarășe o sē ducă o viēță mai dulce, mai plăcută și mai ușoră; că deși pōte tovarēșa sa nu-i aduce zestre, totuși cu salariulū seū pōte se trăiască cu ore-care chibsuință, mai bine în casa sa, cu soția și copiii seī, decăt ducēnd o viēță de becher (cum ȕic munteniū, burlac, cum ȕic moldoveniū, sēu de holteiū cum se ȕice mai bine aici în Transilvania), trăindū prin birturi și restaurante!

Cu asemenea convingere se decide, ȕicū, unū tinerū a face pasulū căsătoriei, căci altcum sē scie contrariulū, cum ar îndrāsni sē se căsătorēscă?

Dar ore și ființa, pe care a ales'o elū, sē gândesce totū așa? căci altcum nici dēnsa nu s'ar mărta, — dar, Cluj este unū dar la mijlocū, dar nu prea vrea sē-și dee sēma că bucuria casnică și fericirea, la care aspiră și ea ca și bărbatulū seū, stă mai multū în înțelepciunea ei și în cunoscințele, ce a primitū prin instrucție, că progresulū lorū în tovarășia ce aū contractatū, stă în mișcarea mânălorū în continuă lucrare, în trebuințele casei și ale copiilorū; că bărbatulū ei nu mai astfeliū s'ar vedē mulțumitū și fericitū în tovarēșiă cu dēnsa, decăt ea înțelege că misiunea ei, de a fi ajutoriū unū bărbatū pe pământū, se esecută cu perseveranță.

Însē, cu fōrte puține escepțiuni, nu este așa, și de aceea ca probă se facem acum o descindere în mijloculū unorū asemenea căsătorii, unde femeile nu consideră instrucția lorū ca o armă de apērarea familiei de suferințe, ca o înlesuire în conducerea greutăților casnice, ci din contră ca unū mijlocū de a trăi mai comodū, mai lucosū, nelucrândū, ba chiarū că se află genate, decăt ele — fete cu carte — sē se dea la lucruri casnice ca cutare Lele-Mărie saū Lele-Ană, adecăt

se facă bucate, se spele vase, se facă pâne, se mulgă vacile, se spele, și altele; și apoi la traiul acesta comod, fără a lucra, ci numai a petrece între servitori, apoi la baluri, teatru, băi, voiajuri. . . . nu se gândesc numai acelea, cari au ele o zestre mare, se au norocul de a se mărita după un bărbat cu salariu mare se cu o avere proprie bună, ci și acelea, cari sunt foarte serece, un feliu de petra in casa parintilor, cum dice proverbiul. Destul e ca se fia frecventata 4—5 ani o scolă se pensionu, ca se-si inchipuesca, ca prin acestu faptu ele sunt scutite de a mai prinde lucru in mana si mai cu sema lucruri mai dure, ca spelatul vaselor, rufelor si prepararea mancărilor.

Acum se vedem ce se intempla, deca pe langa seracia ei si cu dorinta de a duce in casatorie o vietă comoda, se marita dupa un functionariu cu lefa de 120—200—300 fr. pe luna (adeca 60—100—150 floreni), o lefa, cu care numai lux nu potu face casatoriia si mai alesu deca in scurtu timpu casa loru cresce, se imultesc copii ca si necasurile cu ei?

In Romania cu deosebire, indata ce se insora un functionariu, fia lefa lui cat de mica, 120—150 fr., numai decati trebuesce servitore, caci deci — de multe ori isi dicu si ei — cum se spele nevasta lui vasele, se faca de mancare, se scuture si se aranjeze prin casa, caci ori nu scie se nu vrea, ba chiaru sunt casuri ca unui barbatu ei singuru nu pretind dela femeile loru se puna mana pe lucru si mai cu sema bucatarie, fia ca ei asa sunt deprinsi dela parinti loru, ca nu se pote casa fara servitore, fia ca ei vreu prin aceta a-si menaja se cruța nevasta, — deca se pote chiama aceta cruțare si mai cu sema cand unui o invata se fumeze; — apoi mai sunt si de aceia, cari fac pe grandomonii si fac totu posibilulu ca se aiba aparenta unor omeni, carora nu le lipsece nimic, de si in realitate nu au nimic, in casa loru, se de au ceva, e luat mai multu pe creditu, deca mai gasescu si creditu.

În casurile însă, unde bărbații așteaptă ca femeile lor să se lucreze, se nu apeleze numai decât la servitoare, fac ele ce fac și totuși încurcă pe la casele lor femei: una care să-și spele rufele, una care să-și cósă ceva, și mai ales nu se poate ca măcar vasele de bucătărie să nu i le spele vr'o bătrână săracă ore care, și în majoritatea casurilor țigănci, cum e obiceiul prin București.

Dar răul nu se oprește aici: vin copiii, și Dumniaei nu vrea să lăpteze, sub cuvânt că-și delicată, orî bolnavă, chiar pe când în realitate se teme de alt ceva, că, lăptând va slăbi, își va pierde roșeța și toate semnele unei fețe tinere și frumoase; deci îi trebuie doică (mancă după moldoveni). Se știe din experiență și din constatările oamenilor specialiști, că copiii crescuți de mance se bolnăvesc mai ușor, și mamele care nu alăptază singure pe copiii lor, încă au dese suferințe și dureri din cauza asta, de care sunt scutite acelea, care singure nutresc pe copiii lor.

Resultatul unor asemenea căsătorii numai la bine nu duce, — vorba unui sânt :

„Nici un început rău nu poate avea sfârșit bun“.

Se desemnă însă aici două tablouri complete a două căsătorii: Una făcută între un funcționar de un grad superior cu salariu mare cu o domnișoră din clasa așa zisă aristocrată, cu zestre mare, și crescută în pension și în casă cu profesori, iar a doua căsătorie încheiată între un angajat de un grad inferior, cu o lefă mică și o domnișoră, care foarte puțină carte știe, n'are nici zestre, dar în schimb are alte calități cum se va vedea.

Eu chiar cunosc asemenea două familii și le aș putea și numi, trăiesc și au moștenitori, dar deși unora le-aș face onoare aducându-le ca exemplu, s'ar supăra însă ceilalți că i citez ca pildă rea; de aceea când îmi propun să fac biografia acestor două familii, le voi numi familia *A*, și familia *B*; — *A* casa funcționarului superior cu salariu mare și care luase de nevastă o fată bogată, cu pretențiuni de cultură superioară, și *B*, casa func-

ționariului inferior, care luase în căsătorie o fată săracă și cu foarte puțină carte, dar femei carea, cum veți vedea, avea alte calități, cari au întrecut și cultura și zestrea Dómnai *A.*

Atâta pot să vă divulg, că salariul dlu *A.* era cam 1000 și ceva fr. pe lună, zestrea nevestei sale era o moșie carea îi aducea vro' o 500 fr. venit pe lună, adică în total cam 2000 fr. se au aproape 1000 fl., pe când angajatul *B.* abia avea vro' 2 sute de lei pe lună și cum am știut, zestre dela nevastă nimic!

Asemenea mai spun, că în familia *A.* erau mai târziu 4 copii, din cari 2 fete și 2 feciori, iar în familia *B.* din 8 copii câți au, remaseră în viață 5: 3 feciori și 2 fete, — adică seracii ca de obicei au mai mulți copii.

Vă rog, descindeți acum cu mine în esăminarea vieții familiei *A.* și a familiei *B.*, și binevoiți a vă reaminti — ascultând acea viață, — că dacă nu în satul său orașul cutare dar sigur în ținutul dvóstră încă veți fi aflat să audă că sunt se au fost asemenea familii, căci în România știu că sunt foarte multe în clasa așa știată cultă, și mai ales de acelea, cari cad în categoria familiei *A.*

Eată deci în paralelă descrise aceste două familii:

Dlu *A.* pe lângă că și el singur era leneș în funcțiunea sa și pe carea o avea mai mult din grația unor rude protectore, decât în urma unor titluri se au capacități cari îi lipsiau, femeea-sa însă, pe lângă lene, mai era și înfumurată, cochetă și cu aplicațiuni rele, ținea vro' 3 servitoare, 2 servitori, bucătari și sufragiu; dânsa nu numai că nu lucra, dar nici nu se interesa măcar de lucrurile ce-i fac slugile ei prin bucătărie, căuta numai de tualetă, de baluri, petreceri, modeluri nouse de croială, de colorile sezonului, de teatru, plimbări, fumat, joc de cărți cu mosafirii, și în lipsa acestora mai omorâ timpul cu vro' trei câței, pe cari îi îmbrăca fantastic și îi punea în ferestri, unde îi neteșia și le vorbia. . . .

Bărbatul ei de voie de nevoie o lasă să-și facă toate gusturile, și mai alesă că dânsul încă era ocupat pe la cluburi nu prea recomandabile.

Dnul *B* din contră, nu numai că era mai diligent și mai prompt în serviciul său ca mulți din colegii săi, dar în orele libere se ocupa și de educațiunea și instrucțiunea copiilor săi, el nu cerceta cluburi și cafenele, nu se opria ca alții în drum dela birou spre casă, ca se bea țuica regulamentară ca alții său chiar să-și facă masa completă în birouri, ci mergea drept acasă, unde găsea el destulă distracție, dragoste și ocupațiune în mijlocul familiei sale; el nu da donițele și ciuberele de reparat, avea el câte-va unelte, cu cari singur își repara obiectele necesare economiei lui casnice.

Femeea sa însă era un model în calitățile și ocupațiunile sale de soție și mamă.

Pe când dna *A* își aducea rochiile scumpe de mătase și cu sute de franci din străinătate și încă câte 6—7 pe an, — pe atunci dna *B* cumpăra din orașul ei materie mai simplă și efină și își făcea singură rochiile, și nu o costa mai multă ca 10—15, cel mult 30 fr. și-și ajungea una, multă două pe an!

Pe când dna *A* își aducea săpunuri, pomezi, pudră și parfumuri scumpe din străinătate, pe atunci dna *B* se mulțumia cu un săpun simplu și efin, ear pomada și chiar parfumurile și le prepară ea singură după rețetele ce avea, și din florile ce cultiva în grădina dela casă.

Pe când dna *A* pe lângă servitoare, mai avea și două spălătorese, croitorii și cusătore, — dna *B* spela singură, croia și cosea singură pentru dânsa, pentru copii și chiar și haine pentru bărbat!

Pe când dna *A* se scula la 9—10 dimineața, apoi păuă la 12 ore își regula toaleta, se frisa și încreța părul, dejunând câte odată chiar și nespălată, apoi până la 4—6 ore își aștepta în corset și splendidă toaletă vizitele amicilor,

apoi urmau plimbările, apoi masa și iar plimbare, la teatru se făceau alte petreceri până noaptea târziu; pe atunci dna *B* avea cam următoarea programă zilnică:

Se scula de obicei la 4 dimineața, și după împreguiurii altă dată și mai de dimineață, mai ales când făcea în ziua aceea pâine se făcea vr'unu lucru grăbit; în 5—10 minute își făcea o simplă dar curată toaleta și după bunul obicei al părinților ei șoptia și o rugăciune dulce cu smerenie înaintea unei icone, își făcea de câte-va ori semnul santei cruci și apoi se apuca cu inimă de daraverele casei, pe la 6 ore își scula copiii și bărbatul, decă nu cumva și el era sculat deja odată cu dânsa, și după ce și copiii erau ținuți a grăbi cu toaleta lor și cu rugăciunea de dimineață, se puneau toți la masă, copiii apoi mai recetiau lecșiunile și plecau la școală, iar bărbatul la serviciu; după plecarea tuturora mama rămânea singură cu copiii cei mai mici, lucra cât cele 3 servitoare ale dnei *A*. punerea casei în ordine, spela, cosea, pregătia masa de amăzi, se înțelege că această masă nu consta ca a dnei *A* din 6—8 felii de bucate preparate de bucătărăse se făcea de bucătariul țiganu, — cum se obișnuiesc, dorere, în România, — ci unu singuru felu de bucate, dar cu multu mai curate și mai gustosu preparate decât ale dnei *A*. — După dejunul de 12 ore și după ce copiii de școală mai învățau sub ochir lor și apoi mergeau la școală, mai rămânea timp de ajuns pentru ca această soție și mamă vrednică până seara să se ocupe cu economia casnică, mai spălând, cosând se reparând haine, ori plivind în grădină; apoi seara după 6—7 ore după mäsă, după ce spela și puneau în ordine lucrurile de bucătărie, se puneau iar între copii cu lucrul în mână controlându-i la învățatură, ascultându-i și esplicându-le ceea ce pricepea și dânsa; cetia și ea când și când mai ales cărți de agricultură, horticultură și medicină poporală și când și când mai făcea câte o mică plimbare prin grădina, ce o avea la locuință și pe carea o cultivă ea cu diferite flori și legume.

După ce séra asista la rugăciunile copiilor, la cari ei erau ținută séra și dimineața, ca și înainte și după masă, și după ce-i culca, iarăși se ocupa până târziu de ale casei.

În duminică și sârbătorii rar se întemplă se nu fiă această familiă cea întâia la biserică dela mic până la mare; pe când copiii dnei *A* nici cruce nu sciau să facă, ba dna *A* după ce i-a lăptat cu doică, mărindu-se nici nu-i ținea pe acasă, ci îi deduse în pensionă plătind scump pentru ei, căci nu-i plăcea se o incomodeze acasă, contrariu adecă de ceea ce făcea dna *B*, carea pe toți copiii ei singură i-a luptat cu peptul ei, ceea ce făcu că erau și mai sănătoși, mai robuști și mai inteligenți decât ai dnei *A*.

Pe când dna și dl *A*. ținea cu chirie o locuință scumpă cu vr'o 6—7 apartamente în strada cea mai principală cu vr'o 4000 fr. pe an, pe atunci familia *B* ținea ună quartiră modestă cu 2 camere mai la marginea orașului cu vro 300 fr., dar cu o mărișoră grădină, în carea dna *B*. cultiva pe lângă flori atâtea legume, încât nu numai îi ajungeau pe ună ană întregă pentru casa ei, ci încă trimetea de vindea și în oraș; ba ținea și doue vaci cu lapte, dela cari încă rămânea lapte și unt, smântână pentru alte 5 familii, cărora le vindea; în ograda seă curtea dnei *B* erau totdeauna preste sută: pu, găște, găini și alte paseri domestice, porci grași, pe cari firesce le îngrijia împreună cu soțul seă, care, cum am spus, timpul liber de serviciu nu-lu întrebuința ca mulți alții în cafenele seă alte petreceri, ci în grija pentru prosperarea casei sale. —

Destulă că dómna *A*. cumpăra totu din piață, scump și de multe ori foarte necurat, până și pâne, crastaveți murați, varză acra, și mai cu sémă pânea dela greci ori alți străini, ear acriturile și de multe ori și brânză dela jidani, și alte multe, ce cere o bucătărie cum ținea dna *A*. Tóte acestea le avea dna *B* în casă și grădina ei, și de multe ori la câți-va ani după căsătorie nu se mulțumia cu ună venită de 100 lei pe lună din supraproducția muncii și

economiei sale, adecă avea acum cu léfa bărbatului preste 300 fr., căci chiria și cheltuelile casei le acoperea cu munca mânilor sale și cu inteligența sa.

Dna *B* căpătă însă mai târziu și unū ajutoriū credinciosū: copila cea mai mare era de 14 ani, absolvise scóla centrală (de 4 clase superióre) și veni acasă încoronată pentru conduită și diligentă și premiată cu mai multe cărți!

Acasă venită trebuia să se ocupe acum cu trebile casei; ce făcea mama, făcea și fata, trebuia adecă acum se învețe a munci și a lucra, ca ori unde o ar arunca viitorulū, se cunóscă și munca manuală pe lângă cea intelectuală.

Precum fața dnei *B* urma în fapte bune pe mama ei, totū așa și fata dnei *A* urma pe mama ei în faptele ei, dēnsa nici nu finī cursulū studiilorū, pentru cari se destinase nu atâtū din necesitate, ci din fanfaronadă, căci basată pe léfa mare a tatălui ei și pe moșia mamei sale să credea degradată să studieze cu tóte calicele, cari nu sunt aristocrate ca ea, și deci sfērși cu scóla în carea s'a ocupatū mai multū cu 3—4 limbī străine și cu piano, și devenind și ea fată mare de 15 ani, trebuia se între acum în lumea mare alătura cu maman — cum îi đicea ea pe franțozesce; și apoi ce putea să învețe ea dela mama ei? Pe mama ei v'am descris'o, surcéua n'a săritū departe de copacū, lucrulū ei de căpetenie nu putea fi deci altulū decât: pudra, corsetulū, diresurile, cigara și alte multe și diverse soiuri de ocupațiuni, ce aū femeile nóstre fără educațiune seriósă și sănătósă!

În casa dnei *A* găsiai de cetitū romane: Isabela, marea otrăvitóre, misteriile Parisului, miserabiliī Londrei și multe alte scrieri și descrieri corumpétóre, cari le găsim și ađi în casă pe la multe familii; — la dna *B* să găsia însă pe masă „Istoria Românilorū“ istoria sacră, istoria universală, istoriī de literatură, cărți de agricultură, horticultură și de apicultură — căci uitasem a spune că avea în grădină și vr'o, 10 stupi, — avea instrucțiuni din arta bucătăriei, din chi-

mie și medicină, din cari scotea învățături practice și folositoare pentru casă. Fără a mai spune, de sine se înțelege, că mama cu fata ei spălau podelele, rufele, călcau cu fierul, săpau în grădină, și de multe ori întregă familie era în grădină: unul săpând, altul plivind sevă răsădind, și de multe ori cu toții cântând cuplete din diferiți poezi, ca: „Mult e dulce și frumoasă limba ce vorbim“. „Deșteptăte române“, „Ca un glob de aur“ și altele, și nu ca dna A cu fata, cari cântau numai franțozesce și mai multă versuri, cari nu consună cu morala unei familie.

Nu-i era rușine dnei B a o surprinde cineva cu vizitele, când era într'un costum de lucru curat și cu mâinile în aluatul de pâine, sevă la alte ocupațiuni, și decă și venia în vizită ómenii, pe cari îi cunoscuse din auzite că nu ar prea avea o conduită bună în societate, se scusa că ocupațiunile nu o iartă a-i întreține cu conversația ei, să poftescă la cutare óră când e și bărbatul acasă sevă a-l căuta la cancelarie, decă au afaceri de serviciu cu densusul!

Odată 2 domni, cari veniseră la bărbatul ei, o surprind frecând împreună cu fata podelele (dușumele); domni voia a se retrage creșând că aceste femei se vor gena — cum de obicei de genază ađi femeile că le vede cineva ocupate cu lucruri casnice mai de rënd; — însă dna B din contră îi rógă să nu se retragă, căci nu se genază, aflându-o cineva lucrând. „Dar pentru Dumneșeu“. „Madam B singură dta faci acestu lucru?“ îi șise atunci unul dintre domni. „Dadle, — rșpunde ea atunci „dadle eu cu copila mea fac acestu lucru și altele ce se ceru în casă și pentru familie, și după priceperea mea cred că ajungu prin munca mea la mai multe rezultate. Mai antaiu decă ași ține servitoare se-ı plătescu vr'o 25—30 fr. plus întreținerea aceeași sumă, adecă cam 50 fr., pe cari mai de multu nu-i aveam, și acum când totuși stau mai bine, iarășı imi prind bine pentru copiii ce avem și alte trebuințe casnice; apoi am observat că e drept aceea ce spun ómenii speciali, că lucrul dă să-

nătate omului, și în adevăr eu me aflu foarte sănătoasă, pe când ved pe altele, cari numai șed și nu fac nimic, tot suferind Apoi prin lucru și ocupațiunii se alungă lenea, care este isvorul multor nenorociri, și apoi în ziua de astăzi, dlor, știți că este greu de trăit numai cu salariul bărbatului fără altă avere dela părinți sêu fără ca se muncescă și femeea, dând și dânsa partea ei de ajutoriu bărbatului; avem copii mulți, și de vor avea talent și aplecare pentru carte, o s-ei dăm se absolveze toate scótele, și dacă nu vom lucra și noi însine, nu ne ajunge léfa bărbatului“.

Cam astfeliu de limbagiú ținea acésta femea acelor vizitatori, și óre nu era acesta unú limbagiú de aurú?

Nu făcea însé tot așa dna *A*. Până când soțulu ei era dus la serviciu sêu pe la cluburi de cărți și cafenele, unde se afla des, până atunci dna *A* avea și dânsa distracțiile sale de categoria și temperamentul ei. — Când venia vara, dnul și dna *A* mai ales, trebuia sê părăsescă țera cu căldurile ei se mérgă în străinătate, unde firesce tocaú 4, 5, 6 mií de franci, pe când dlú și dna *B*. rămâneaú în țera lorú la isvórele Carpaților ei, unde fără mií sêu sute de franci erau mai mulțumiți! —

Domnilorú și dómnelorú! Décă pentru mine a fostú obositóre descrierea așa amenunțită a acestorú doue familii, cu atâtú mai multú pentru DVóstră, și cu toate acestea înainte de a ve arăta la ce rezultatú aú ajuns ambele familii trebuie se ve descriú o scenă mișcátóre din familia *B*.

Amploiatulú *B* ajungénd anulú alú 16. alú căsătoriei sale și în urma atátorú economii ce făcea elú și soția sa, ar fi pututú duce o vieță mai comodă, unú traiú mai îndestulitoriu, decum ni se pare că a dus în acestú timp, și mai ales după ce nevasta prin inteligința și munca ei încă producea cât léfa luí, ducea totuși o vieță foarte restrinsă, atât pentru că apucase pe calea cumpetului și recunosceaú că asta e calea ce duce la fericirea lorú, cât și pentru că dela nascerea primuluí copilú s'aú consultatú cu soția sa și

aă decis a se înscrie la o societate de asigurare cu 100 fr. pe lună, o sumă prea mare, adecă dintr'unu salariu de 200 fr. se rupi jumătate; de bună sémă nu ar fi făcutu acésta, decă se temeau, că în vr'o 7—10 ani aprópe unulu după altulu se mai urmeze încă vr'o 7 copii. Lucrulú însé era făcutu, și din ce în ce lipsa din casă a acesteí sute de lei în fiă-care lună se cunoscea cu atâta mai multu, cu câte li se înmulția familia. Dar s'a cunoscutu însé lipsa acésta și mai bine atunci, când la urma urmelorú a venitú óra, în care acéstă lipsă a fostú binecuvéntată și prefăcută într'unú isvorú de mulțumire!

Până la acéstă órá însé, în vieța restrinsă, în care trăia elú cu familia sa, ilú munciau adese ori gândurile, cum ar face și elú la o anumită și vre unú cadou soției sale și copiilorú seí, cum tótă lumea obicínuesce? Elú avea câte o rară ocaziune de a revedé și încheia órecaři conturí trimestrale la nisce comercianți, dela cari rëndurí adunà vr'o 400 fr., de cari nevasta sa nu scia, și într'o și de anulú nou cum-pără nevestei sale o haină, — cum s'ar și dice a la modă — și o păreche de brățari, ear copilei mai mari o păreche de cercei de aurú și băiatulu de scólă unú dictionariú, ear celorú 3 mai mărúnți câte-va jucării, pentru elú însé nimicú, mulțumindu-se cu ce avea, nisce haine ce purta, cari de și erau cam róse, dar nu rupte.

În ziua de anulú nou scóse pachetulu, ce de cu séră ilú ascunse, ilú desfăcú în mijloculu a lorú seí și a datú fiă căruia ce-i era destinatú, spunénd tot odată nevestei sale, că s'a înțelesú cu negustorii, dela cari a cumpératú, că dacá nu vor convení lucrurile soției, se le pótă schimba séu înapoia.

Bine înțelesú, că bucuria tuturor nu se póte descrie, și multele sárutări ale soției și copiilorú seí ilú ametiřă de bucurie! . .

Dar ce se întêmplă? Mama se înțelese cu copila, și în aceeași și profitând de absența bărbatulu dus se felicitze vr'unú amic de anulú nou, s'a dus și a înapoiatú negusto-

rilor haina și brățile cumperate de bărbat pentru dâna, spunându-le că nu-i convin, că nu i se potrivesc, și rămâne a-i visita după sărbătorii pentru a-și alege altele, se duse apoi și cumperă pentru bărbat un rînd de haine, un palton și un cias de buzunariu, și aducându-le acasă, dîse bărbatu-seu: „Eată iubite cadoi pentru cadoi, iubire pentru iubire, nu me așteptam dela tine să te conformezi obiceiului cu cadouri, căci sciam că ne este imposibil a face față tuturor obiceiurilor lumii, și apoi eu mi-am întors și prefăcut haina cea veche, mai pot se duc cu ea 2—3 ani, afară de aceea, ocupațiunile mele casnice nu-mi impun numai decât să es pe stradă, pe când oficiul tău este în oraș, vii în contact cu diferite persoane și autorități, așa că totdeauna trebuie să fii în haine mai bune, prin urmare uite, am dat haina, ce mi-ai luat-o, înapoi, și ți-am cumpărat ție hainele acestea. Încât pentru brăți, este un lux, și apoi știu că cetiam unde-va că omul se-și procure atâtă lucruri cari îi *trebuesc*, apoi cari îi *folosesc* și apoi numai dacă le are acestea, pôte se-și face plăcerea a-și cumpăra și vr'un obiect de luc; le-am dus deci înapoi și acestea și în schimb ți-am luat acest cias de buzunariu, ție îți era necesar acest cias”. Copila, carea era de față la aceste vorbe, dîse atunci și dâna: „Mamă, atunci se duc și cerceii miei înapoi și se cumpărăm și frate-meu Adrian un palton, căci de și pe cel vechiu l'am cusut mai de multe ori, se descose iarăși fiind vechiu și slab, și nu mai pôte eși așa între colegii lui de scolar, și de restul banilor ce mai rămâne dela paltou și cu galbenul meu pe care mi l'adatu unchiul acum 3 luni de ziua mea, se cumpărăm încă o mașină de cusut, ca se putem lucra mai mult și mai bine, căci cea veche s'a cam deranjat”. —

N'am fost de față se aud cu urechile mele acest limbagiu, această dragoste și minte de soție și de copilă; decât persoanele, cari mi-ai spus sunt demne de totă credința, și dacă ași fi fost de față nu știu în ce perplexitate m'ași fi

aflatu, când numai auzind de așa întâmplare, abia îți poți stăpâni lacrimile, și me îndoiesc dacă regina Artemisa a datu lunei unu exemplu mai mare de iubire cătră soțulu ei, căruia în semn de iubire i-a rădicatū unū monumentū așa de grandiosū, încât era număratū între „cele 7 minuni ale lunei“. Me îndoiesc, ȃic, dacă acéstă regină a făcutū unū act de dragoste, o faptă humanitară și de înțelepciune mai mare, decât acéstă femeie a dlui *B*? Numai despre o asemenea femeie a pututū ȃice și S. Scripturā „că cine a aflatū femeie bărbată și înțelptă, a aflatū podoba casei sale“.

Numai o asemenea soție a pututū se înțelgă și marele scriitorii francesū I. I. Rousseau, când a ȃis: „E de ajunsū pentru fericirea înțeleptulu o femeie, care este a ta, a copiiloru tēi, a onōrei și viitorulu casei tale“ atunci numai, când calcă pe urmele unei femei ca dna *B*.

Numai pe o asemenea femeie o ar putea iubi seū plânge și jălī unū bărbatū, cum a iubitū și jălītū odată laureatul poetū Alecsandri pe „stēua cea dulce și iubită a sufletulu seū“, pe carea când óra fatală o immormētā în valurile mării negre, o cāntă :

„Trecut'aū ani de lacrimi și mulți ani vor trece încă
Din ciasulū de urgie, în care te-am pierdutū,
Și doru-mī nu s'alină, și jalea mea adāncă
Ca trista vecīnicie e fără de trecutū“.

Póte că ar voi cineva se me întrebe, decă acéstă descriere a acelorū dóne familii este adevērată, orī e mai multū o anecdotă, o parabolă? În acestū cas ași putē rēspunde cu proverbiulū ital: *Se non e vero, è ben trovato*; dar nu cred că e motiv de asemenea întrebare și de asemenea rēspunsū, căci — cum am ȃis mai la începutū, — dacă cāutām în jurulū nostru, vedem nu numai în fiă-care ȃinutū seū oraș, dar chiar și între țeranii nostri, cum cutari ómeni sēraci dar harnici aū ajuns după căți-va ani de și-aū închegatū e casă și o economie înfloritóre, și cum aū ajuns mai ales prin vrednicia femeiei fruntea satulu seū a unui ȃinutū, și din

contră, cum alții, cari au moștenit un mare avere părintească și cu funcțiuni gras salariate, au ajuns mai ales prin lăcomia și nemernicia nevestei de risul cutărui sat și cutărui ținut?

Nu v'am spus însă epilogul celor două căsnicii, ce v'am descris și pe care sunt sigur că l'ați găsit.

Dl. *A* în urma vieții neregulate perduse și sănătatea înainte de timp și serviciul și mai înainte de a-și face studiul de pensie, ca să rămână ceva familiei; moșia nevestei sale încă se pune în vânzare de creditorii, cari satisfăceau și încă din vânzarea moșiei nu a rămas să-și plătească nici servitorii neplătiți de câte 3—4 luni. Fata cea mare, care alegea odată mirii, junii cu titluri de universitate, cari puteau spera atunci și ceva zestre, acum cel mai simplu copist nu se uită la ea, trăiesce în bătrănită pe lângă mama ei, care împarte ajutorul ce-i dă un unchiu, cu dâna; a doua fată aproape aceeași soartă o are, fiind ceva mai cu talentă, dă lecțiuni de piano pe la case particulare cutreerându-și strădele pentru 50—60 fr. pe lună. Unul din băieți, lăsând școala la etatea de 16 ani, poate cu gândul că va avea odată cu ce trăi din moșia părintească, aș se ocupa cu velocipedul și alte petreceri, al doilea e în armată, unde din cauza lipsei de studii și capacitate nu are dreptul să se facă oficer.

Acesta e sfârșitul căsniciei familiei *A*, — pe când copiii lui *B* toți au ajuns bine: unul inginer, altul doctor și al treilea și mai bine, conduce cu alții în tovărășie o instituție comercială înfloritoare.

O fată s'a măritat după un profesor și singură ea e profesora; a doua absolvând școala profesională, a deschis un atelier propriu cu alte două absolvente și e măritată deja după un funcționar cu salariu bun, dar totuși nu renunță să se ocupe de atelierul ei, care îi aduce un venit bun pe lângă lăfa barbatului său; amândouă aceste fete calcă pe urmele mamei, care le-a crescut!

Dar se nu uităm însă nici rezultatul depunerilor la casa de economie! Ve spusese, că dl. *B* începuse dela

nascerea primului copil a depune câte 100 fr. lunar, la alu 16 anu când își propusese elu se ridice capitalul și procentele, nu l'a ridicat, când a vedutu că fetele lui se potu mărita și fără zestre, a mai lăsatu bătrânul capitalul acolo și continuă și cu depunerile încă vr'o 4—5 ani, când presentându-i-se o ocasiune favorabilă își scose capitalul, care se urcase preste 30 mii fr. și și-a cumpăratu o moșioră; are acum și pensie și moșă și servitor și trăsura, și încă chiar trăsura cea frumoasă a dlui *A*, ce i s'a vëndutu acestuia pentru datorii și a cumpărat'o dela licitație dlui *B*. — așa că aici fără să vrea îți vine în minte proverbiul: „Cine stringe la tinerețe, are la bătrânețe“ și vice versa!

Dna *B* pe lângă totă munca escesivă potu dice în decursul vieței casnice, deși trecută bine de 40 ani avea încă o vigore și o față rumenă și vecinic cu o zimbire de satisfacție pe buzele și în fisionomia ei, ceea ce dovedea o conștiință împăcată pentru că și-a făcutu datoria, pe când dna *A*, de și mai tineră cu câți-va ani, atât față cât și përul și dinții erau ruinate și schimonosite chiar, de pravurile, dere-surile și pomădile cele multe, de cari usa în tinerețe fără nici o măsură, ear suspinele ei și lacremile, ce versa pentru starea în care a ajunsu la bătrânețe, dovediau o remușcare a conștiinței neimpecate pentru trândăvie și vieța destrăbălată din tinerețe, ceea ce chiar dënса recunoscea, căci deși — cum am dis — căpăta unu mic ajutoriu dela unu unchiu alu ei, totuși era constrinsă a se umili și primi decă nu a cere chiaru, și dela alți cunoscuți vechi câte ceva ajutoru ca de milă, și mai generoasă din toți aceștia era chiar dómna *B*, care îi trimitea când lapte când ceva carne sėu fructe din grădina ei, căci uitasem a ve spune, că bărbatul dnei *A* fusese chiar șeful dlui *B*. Dar unde s'ar fi aflatu pe atunci, ca dna *A* se stea în relațiuni cu dna *B*? O desprețuia chiar, nu atât pentru că nu erau de categoria și clasa loru, cât mai multu pentru că dna *B* era simplă, prea próstă și muncitoare ordinară pentru a sta în relațiuni cu

dênsa, și acum chiar ea se umilea și se ducea când și când ba pôte prea des încă, căci scia că nu ese cu mâna golă, ba chiar a mărturisit singură, la ce distanță mare se ținea una de alta, căci se scie că nenorocirea ca și vinul deschide inima omului și spune adevărul, de și singurî își fac judecata. Așa chiar a făcut și dna *A.* eată cam cum își plângea ea odată cu lacrimi cătră dna *B.* deplorabila ei stare în care ajunsese Dómna, nu sunt vrednică nici să-mi trimiți de pomană cum imi trimiteți, nici să me primiți în casa dvóstre pe mine, care când am auđit că dvóstră nu țineți servitóre, ci tóte lucrurile casei le faceți dvóstră, ve criticam și țieam că trebuie se fiți o femeie ordinară, nu nevasta unui funcționariu, mai cu sémă, când am auđit ca spálați și rufe și îngrijiți și în grajdú de vaci! Acuma vėd însė, că Dumneđeú a binecuvėntatú aceste ocupațiuni ale dvóstre ca pe adevėratele ocupațiuni alú femeei casnice, pe când pe mine m'a condamnatú după faptele mele din tinerete; así fi mulțumită măcar a cöse se sciú, ca să-mi procurú măcar o pâne ținică, însė nici eú nu sciú, nici copiii mei n'au nici o ocupațiune, ci bat stradele fără nici unú căpătăiu!

Ah este dreptú judecata lui Dumneđeú, este adevėratú, ca o femeie cuminte și harnică ca dta și tóte câte te vorú urma în faptele dtale să ajungă fericirea dtale și a casei dtale, și din contră tóte câte vorú duce o viėtă ca a mea, să devină în starea acésta deplorabilă, în care acum la bėtránețe me aflu eú și copiii mei“

Domnilorú și dómnelorú! De și sciú, — repetú, — că cu descrierea séú biografia așa amănunțită a acestorú dóue familii v'am prea ostenitú nobila dvóstre atențiune, am ținutú totuși să desemnezú tablourile completú, căci aceste tablouri le putem lua de bază și de esemple la încheierea unei căsătorii; ele ne arată drumurile, pe care se călcăm, ca să ajungem ținta ce se chiamă: fericirea casnică, precum și drumulú spre prăpastie și desastru!

Sciū eū că mulți vor dice, femeii de soiulū dnei *A*, decă și sunt, nu sunt însă multe; m'ași împăca cu acest răspuns, m'ași mulțumi cu excepțiunii, decă se dice că nici o regulă nu-i fără excepțiune! — Însă în viața practică, când intrăm în mijloculū familiilor și tinerimeii noastre de ambe secse, dar mai cu sémă feminin, și scrutăm în secretulū daravelorū lorū casnice, vom constata, că de și în fôrte rare casurī vom găsi chiar așa tablourī casnice ca alū dlui *A*, dar totū așa de rare tablourī casnice vom afla ca alū dlui *B*, adecă o căsătorie unde domnesce numai rațiunea, morala și munca asiduă cu perseveranță, cari sunt condițiunea principală a unei asemenea căsnici!

Multe vorū fi cauzele, cari împedecă ca omulū căutându-și fericirea pe acestū pământū în viața casnică, se n'o găsescă; eū însă ved trei cauze mai principale, și anume: 1. educațiunea în familie; 2. instrucțiunea feminină de ađi în scólă și 3. neseriositatea tinerilorū, cari contracteză căsătoria!

BSă le luăm pe rând! 1. Educațiunea în casa părintescă. Decă românulū dice, că „pe cum sarī așa trebue să mănâncī“, că aschia nu sare departe de copacū, și că aceea ce semenī aceea răsare și că puiulū de pisică șorecī prinde“ etc. etc., atunci bine înțelesū, că cum e mama, așa va fi și fata mamei!

Decă mama e lipsită de simțulū moralū, în casă nu se ocupă făr cu lucrurī vanitose, vecinic numai cu oglinda și cu obiecte de toaletă, se cértă cu bărbatulū, cu servitorele, decă mama fumeză, jócă cărți — cum vedem că se întemplă fôrte des în România; decă mamei nu-i place să lucreze, să se ocupe de bucătărie și de totū ce o femeie e datore să facă în casă, bine înțelesū că aceste defecte ale mamei — și câte alte am mai puté înșira — vor trece ca moștenire și fetei!

Decă tatălū injură de cruce și de totū ce o religie ține ca sânt, tot așa și fiulū seū va moșteni acestū păcatū, . . . și noi românii — cu durere mărturisind — întrecem în acestă privință mai pe tôte popórele, adecă în sudălmī, vorbe ne-

cuviincioase și neesprimabile, pôte e și esta unû dar alû gîntei latine; pentru că decã dupã poetulû Alecsandri „latina gîntã e reginã între ale lumii gînte mari“; și decã ea „merge în fruntea altorû gînte“ cu cultura, pe semne e menită ca și cu vorbe înjurióse de sudalme sã mérgã înaintea altora?

În tótã Europa numai unû poporû mai are acésta calitate rea, pe lângã alte multe ce mai are și cu care se face de risû și în ochii lumii insuportabilû; ar fi de doritû, sã-i cedãm loculû pe acest terenû, și noi sã nu ne mai necinstim prin asemenea cuvinte religia și credința nóstrã!

Prin urmare pãnã când autoritãțile — și civile și bisericesci — ar lua inițiativa, precum ar fi de doritû — prin óre-carî mësuri și restricțiunii sã stêrpescã asemenea obiceiû, pãnã atunci pãrinții ar trebui sã fiã aceia, carî se nu suferă între copiii lorû asemenea obiceiû!

E trist, cã chiar ómenî cu carte, dela carî se cere mai multû, tolerézã și chiar usézã de asemenea vorbe și cã chiar multî din cãrturarii nostri sunt mai reci în ale religiunei, pe când poporulû nostru, lã care credința în Dumneđeû și frica de pecatû e mai mare, se împacã mai bine cu aceste sentimente religióse și prin urmare e mai sêracû cu multû în fapte, prin carî se necinstescû religia și morala.

Este adevêratû, cã națiunea cea mai cultã din Europa a începutû ântãitû, a espulsa din scóle și din alte oficii publice crucile și icónele, simbolulû credinței și religiunei unui poporû, fãrã sã ținã sémã de aceea cã chiarû unulû din fiii ei nemuritorî (Voltaire) a đis: „De nu ar esista Dumneđeû, ar trebui creat“.

Sunt ómenî și pedagogî chiar, carî afarã de aceea cã pe credința, religia și morala, în carî i-aû crescutû pãrinții lorû, nu mai punû nici o valóre, dar apoi nici alte mijlóce nu inventézã și nu recomandã, pentru ca copiii sã fie aduși prin acelea la cunóscerea datoriei și moralei și se nu devie supêrãtorî societãții.

Ar fi foarte multe de ȃis ın privința educațiunei din casa părintescă, dar s'a scrisu opuri ıntregi ın privința acęsta, cari unui asemenea inteligentă auditoriū sęu că-ı sunt prea cunoscute, și rēmāne numai sę confirmāmū, cā ın urma acelorā, ca și ın urma practicei, ce facem ın tote ȃilele, educațiunea religiōsă și morală, ca și tōte calitățile acelea mari ın lupta pentru esistență ne duc la ținta dorită, numai ın casa părintescă prin exemple se potū cāștiga; și cu deosebire, ca fetele se devinā odată adevērate soții statornice și mame harnice, numai dela mamele lorū potū ınvęta.

2. Instrucțiā femininā de aȃi. Instrucțiā, ce primescū astăȃi fetele ın scōlele de statū anume create pentru femeı sęu și ın pensionate private, am ȃis cā ıncā e cauza, care nu mai la o cāsnicie solidă și fericită nu pōte se ducā.

Este adevēratū, cā decā luām sub ochi prospectulū unei scōle de fete sęu programa studiilorū unui pensionatū sęu alū unui liceū de dșore, din cari es și bacalaureate (maturisate), vedem ın adevērū cā fetele unui liceū clasicū trebuescū sę ınvęte totū ce ınvățā băieții, dar ele ca fete mai sunt obligate a mai ınvęta și lucru de mână, piano, și ın unele pensione și limbı strēine mai multe. Dar chiar ıntu acęsta stā rēulū, cā fetele ınvățā prea multū, ıncāt — dar decā dupā atāta ınvęțaturā — nu-și ruinēzā sãnătatea ıncā ın scōlā, dar nu le folosesce nimica sęu foarte puținū ın vięta casnică acelu nāmolu de instrucție!

Am spusū mai la ınceputū, cā maioritarea societății nōstre, a clasei cārturārescī, o formēzā numai preoții, profesorii, funcționariı de tōte categoriile, oficerii și alți cāți-va comercianți, profesioniști și agricultori cu ceva stare mai bunică, cari cānd se ınsōrā, fiā-care vrea sę afe ın soția sa unū ajutoriū cum o numesce scriptura; și ce ajutorū va gāsi unū preotū de exemplu ınt'ō asemenea soție, care a ınvęțatū piano, dacā elū nu e ın stare sę-ı cumpere piano? Ce-ı trebuie lui sę-ı vorbescā preotēsa franțozesce, grecesce ori englezesce sęu alte limbı strāine, mai cu sēmā cānd nici elū

nu le scie? În locul pianului mai bine cred că ar prefera să scie să-î facă pâne, mămăligă, mai cu sémă când nu are nici servitóre!

(Finea va urma.)

DIN CRONICA LUNARĂ.

Pomposulǎ palatǎ de justiřă din Bucurescǎ, pe malulǎ dreptǎ alǎ Dâmboviřei în fařa bisericeǎi Balasa, s'a înăuguratǎ la 15/27 Octobre a. c. Memorabile sunt cuvintele, cu carǎ regele Carolǎ, precum înainte cu o lună la deschiderea monumentalulǎ podǎ preste Dunăre, ařa acum de noǎ se adresăză cǎtră poporulǎ seǎ, dându-ǎ — dice — „acestǎ frumosǎ palatǎ, dovadă a dorinřei nǎstre, a da justiřiei unǎ locařu demnǎ de înalta ei menire“.

Despărțemântulǎ IV. alǎ Asociařiunei, Sibiuǎ, ři-a řinutǎ adunarea anuală la 22 Octobre (3. Novembre) în comuna *Sadu*, patria eppulǎ Inocenřiu Micu — Clain de *Sadu*, cu viuă participare a poporului din locǎ ři împrejurime.

La seminariulǎ românǎ din Lipsca, de care amǎ amintitǎ mai de multe ori ři noi în acestă fǎiă, prof. Dr. *Weigand* ři-a începutǎ prelegerile semestrului de iernă cu unǎ ciclu de prelegerǎ despre escursionile prin Banatǎ, ce le a făcutǎ în véra acésta pentru de a řudia dialectele limbei române.

Iubileǎ. Reuniunea învėřătorilorǎ dela scólele române confessionale din diecesa română greco-orientală a Caransebeșului a serbatǎ la 10/22 ři 11/23 Septembre a. c. cu frumosă solemnitate iubileulǎ seǎ de 25 ani. Intemeiătorulǎ ři primulǎ ei patronǎ a fostǎ fericitulǎ Episcopǎ diecesanǎ Ioanǎ *Popasu*, primulǎ episcopǎ românǎ alǎ Bănatului după restaurarea metropoliei, ear patronulǎ ei actualǎ este P. S. Sa eppulǎ Caransebeșului Nicolaǎ *Popea*. Cu ocasiunea acésta s'a desvilitǎ ři pétra monumentală, rădicată de Reuniune ři alři binefăcători la mormântulǎ profesorului ři primulǎ directorǎ alǎ scólelorǎ naționale românǎ-sėrbescǎ de confiniulǎ militarǎ Constantinǎ *Diaconovici-Loga* (1770—1850.) ři s'a primitǎ fundařiunea de 1000 fl. a d. St. *Antonescu*, fostǎ președinte al Reuniunei. Averele ei, în numerariǎ ři pretensiuni, face la 15000 fl., biblioteca numėră 217 opuri, numėrulǎ membrilorǎ e de 391. —

Societatea pentru fond de teatru românǎ, care ři-a řinutǎ adunarea generală la 14/26 ři 15/27 Octobre a. c. în Brașovǎ, a

alesă Braşovului reşedinţă a Comitetului. Avera societăţii este în sumă rotundă de 70,000 fl.

Directorul seminarială protopresbiteră Ioană Hannia, după un serviciu de aproape 50 ani, s'a retrasă cu ziua de 1/13 Septembrie a. c. la odichna bine meritată. La deschiderea solemnă a anului scolar profesoria şi tinerimea seminarială a serbatorită această zi, şi la 7/19 Novembre seminariul şi publicul român din Sibii şi giur parte chiar din mari depărtări, prin numeroase deputaţiuni, adrese, depeşe, banchetă ş. a. a manifestat meritatul veterană recunoştinţa sa. Dăm şi noi aici espresiune acestei recunoştinţe către cel mai bătrân membru al Comitetului şi fostă v.-preşedinte al Asociaţiunei noastre transilvane, dorindu-î restul vieţii îndelungat, liniscit şi mulţemit.

Rectoră ală universităţii din Cernăuţi s'a alesă meritatulă profesoră de Teologie Euseviă Popoviă. Cuvântul inaugural al multă stimatului rectoră şi profesoră de Istoria bisericăscă a avut tema: „Crestinismul la pragul secolului XX.

„*Mesa studenţilor*“, fundată de „Albina“ din Sibii, de care am amintit în Nr. 10 ală acestei reviste, e destinată pentru 50 tineri români dela scólele medi de aici, cari sunt lipsiţi de mijlóce şi escelează prin diligenţă şi purtare morală, fără diferinţă de confesiune. E de dorit, ca bunul exemplu se afle mulţi imitatori în tóte părţile, căci credem, că tinerimei noastre studiöse prin crearea de asemeni instituţiuni i se face un mare bine, din tóte punctele de vedere.

Diără nouă românescă apare cu începere dela 1 Novembre sub titlul „*Revista Lipovei*“, fóiă septemânală de cuprins social, economic şi literar.

Alegerea de învăţătore la scóla civilă din Sibii, a d-şorei Eugenia Iovescu, îndeplinită în şedinţa Comitetului dela 12/24 Septembrie a. c., a dată ansă „Unirei“ din Blaj, la regretabile atacuri asupra Comitetului Asociaţiunei. Protocólele respectivelor şedinţe, publicate în Nr. 10. al acestei reviste, precum şi în Nr. acesta, vor fi convinsă, credem. pre orî-ce omă nepreocupat despre netemeinicia aceloră atacuri. Aşa curând se se fi uitat cuvintele, cu carî preşedintele Asociaţiunei a încheiat discursul său la deschiderea adunării generale dela 15/27 Augustă a. c.?

BIBLIOGRAFIA.

Sub auspiciile Academiei Române au eşitū :

Vilegiatura și reședințele de vară la Romani, de Ioanū *Kalinderu*, membru alū Academiei Române. Estras din Analele Academiei Române, seria II. Tomū XVII. Memoriile secțiunei istorice. Bucurescī, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū 50 banī.

Materialū pentru climatologia României, I. Clima Sulinei, de St. C. *Hepites*, membru corespondentū alū Academiei Române. Estrasū din Analele Academiei Române. Seria II. Tomū XVI. Memoriile secțiunei științifice. Bucurescī, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1894. Prețulū 30 banī.

Sofia Paleolog, nepóta împēratulū Constantin XII. Paleolog și *Domnița Oleva*, fiica Domnului Moldovei Stefan - Cel - Mare, 1472—1509, de Alecsandru *Papadopolū-Calimach*, membru alū Academiei Române. Estrasū din Analele Academiei Române, seria II, tom. XVII. Memoriile secțiunei istorice. Bucurescī Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū lei 1.60.

Studii asupra mineralelor de Menganes dela Brosceni, de E. *Renqué* inginerū de mine. Estrasū din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XVI. Memoriile secțiunei științifice. Bucurescī, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū 20 banī.

Analele Academiei Române. Seria II. Tomulū XVII 1894—1895. Partea administrativă și debaterile. Bucurescī, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū 7 lei.

Codex Bandinius. Memoriū asupra scrierei lui Bandinius dela 1646. Urmatū de textū, însoțitū de acte și documente, de V. A. *Uvechiă*, membru alū Academiei Române. Estrasū din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XVI. Memoriile secțiunei istorice. Bucurescī, Lito-tipografia Carol Göbl, strada Dómnei 16, 1895. Prețulū 3 lei 50 banī.

Din Istoria împēratulū Traianū și a contimpuranilorū sei, de Dr. H. *Francke*, tradusă în românesce de Petru *Broșteanū*, a apărutū fasciculul IV.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 152—156 1895.

Procesul verbal

din ședința comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 5 Septembrie 1895 n.

Președinte: Dr. Ilarionu Pușcariu, v. președ. Asociațiunii.

Membrii prezenți: I. V. Rusu, I. St. Șuluțiu, I. Papiu, Z. Boiu, P. Cosma, Dr. A. Brote, Dr. C. Diaconovich, Dr. Amos Frâncu, G. Macsim, Dr. R. Roșca, N. Togan, Dr. O. Russu și G. Bogdan.

Secretariu: Dr. Vasile Bologa.

Nr. 152/379. Se prezintă protocoalele adunării generale a XXXIV. a Asociațiunii transilvane, ținută în Blaj la 27 și 28 August 1895.

— Spre scire,

Nr. 153/448. Se cetesce conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 31, prin care s'a acamat pentru noul period 1895—1898:

a) președinte al Asociațiunii: Ioan M. Moldovanu, vice-președinte Dr. Ilarionu Pușcariu;

b) membri ordinari în comitetul Asociațiunii: I. V. Russu, I. St. Șuluțiu, I. Papiu, Z. Boiu, P. Cosma, L. Simonescu, I. Crețu, A. Lebu, Dr. A. Brote, O. Tilea, Dr. C. Diaconovich și Dr. A. Frâncu;

c) membrii suplenti: G. Macsim, Dr. R. Roșca, N. Toganu, G. Dima, Dr. O. Russu și G. Bogdanu;

d) funcționari ai Asociațiunii; secretariu I: Dr. C. Diaconovich; secretariu II: Dr. V. Bologa; cassariu: L. Simonescu și bibliotecariu N. Toganu.

— Spre scire, cu observarea, că decretele s'a immanat membrilor și funcționarilor Asociațiunii, și că funcționarii noi intră în oficiu cu 1 Ianuarie 1896, conform usului de până aci.

Nr. 154/374. Să cetesce conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 22, prin care s'a stabilitu tecstul noului proiectu de statute și s'a încredințat comitetului centralu pentru ulterioară afacere întru obținerea clausulei de abrobare.

— Spre scire, autoritându-se biroulu a înainta noulu proiectu de statute la locul competentu, pentru obținerea aprobării.

Nr. 155/355. Domnişóra Eugenia Iovescu din Bozovicî, declară cu datulă 29 Augustă 1895, că nu pôte primî postulă de învăţătore ordinară la scóla de fete a Asociaţiunei, ce i s'a oferitŭ în mod provisorŭ în şedinţa acestui comitetŭ dela 17 Augustă 1895 şi cere restituirea documentelorŭ sale.

— Renunţarea dela postulă de învăţătore sĕ ia spre scire, şi i-se restituie documentele.

Pentru întregirea postuluî alŭ patruea de învăţatoriŭ (învĕţătore) ordinarŭ la scóla civilă de fete a Asociaţiunei. se decide a se escrie concursŭ repetitŭ cu terminulă până la 20 Septembrie a. c.

Nr. 156. Verificarea acestui procesŭ verbalŭ

— Se încredinţeză domnilorŭ Z. Boiu, Dr. A. Brote şi Dr. A. Frâncu.

Şedinţa sĕ închee.

D. u. s.

Dr. Ilarionŭ Puşcariŭ m. p.,
vice-şesedinte.

Dr. Vasile Bologna m. p.,
secretariŭ II.

S'a verificatŭ. — Sibiiŭ, 3 Octobree st. n. 1895.

Z. Boiu m. p.

Dr. Frâncu m. p.

Dr. A. Brote m. p.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nr. 478—1895.

Procesŭ verbalŭ

din şedinţa comitetuluî Asociaţiunei transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluî românŭ, ţinută în Sibiiŭ la 24 Septembrie 1895 n.

Preşedinte: Dr. Ilarionŭ Puşcariŭ, v.-preş. Asociaţiunei.

Membrii prezenţi: I. V. Russu, Z. Boiu, I. Papiŭ, P. Cosma, I. Creţu, L. Simonescu, Dr. A. Brote, O. Tilea, Dr. A. Frâncu şi N. Toganŭ, bibliotecariŭ.

Secretariŭ: Dr. Vasile Bologna.

Nr. 157/371. Se presentă cererile întrate la concursulŭ publicatŭ sub Nr. 371/1895, cu terminulă până la 20 Septembrie a. c. n., pentru ocuparea catedrei a patra de învăţatoriŭ (învĕţătore) ordinarŭ la scóla civilă de fete a Asociaţiunei, şi anume dela:

a) d-şóra Maria Ciobanŭ, cu esamenŭ de cualificaţiune pentru scólele elementare şi civile;

b) d-şóra Eugenia Iovescu, absolventă a preparandiei de statŭ pentru scóle elementare din Raab şi a preparandiei de statŭ din Budapesta pentru scólele civile şi superióre de fete cu esamenŭ de

cualificațiune pentru acestea, care a fostă alésă odată pentru acestă postă în ședința comitetului dela 17 Augustă a. c., a renunțată însă cu datulă 29 Augustă a. c., în urma unor informațiuni esterne, despre a căroră neesactitate convingându-se, se rogă să fiă considerată renunțarea fără valóre și să i-se susțină alegerea;

c) dlă Dr. Eliă Dăiană, absolventă ală facultății filosofice din Budapesta, cu esamenă fundamentală pentru profesura gimnasială.

Dintre concurenți, referentulă propune alegerea d-șorei Eugenia Iovescu, din următóarele motive:

de óre-ce d-șóra Eugenia Iovescu a fostă odată alésă cu unanimitate de învățătóre ordinară-provisoră pentru acest postă în ședința comitetului dela 17 Augustă a. c.;

de óre-ce d-șóra Iovescu are completă cualificațiunea recerută de legea statului pentru scólele civile, anume din secțiunea studiiloră naturale și matematice, pe lângă aceea din gimnastică și lucru de mână femeescă;

de óre-ce d-șóra Iovescu, afară de limba maternă și magiară, vorbește perfectă limba germană, având și din acesta cualificație cu nota „eminent“ pentru scóle elementare cu limba de propunere germană;

de óre-ce prin alegerea dênsei institutulă este asigurată, pentru oră-ce împrejurări, de a nu perde dreptulă de publicitate, și decă eventuală s'ar întembla unele schimbări în corpulă didactică;

în fine d-șóra Iovescu are cualificațiunea recerută, ca se pótă propune și gimnastica în clasele ordinară și lucrulă de mână în cursulă complementară, prin urmare n'ar mai fi necesitate, ca până aci, să se angajeze în acestă scopă dóue persóne esterne cu remunerațiuni separate, ceea-ce ar ușura bugetulă scólei cu 600—700 fl. pe ană.

Dlă I. V. Russu face contra-propunere: ca să se alégă în postulă de sub întrebare dlu Dr. Eliă Dăiană, având o cualificațiune superióră ca absolventă ală facultății teologice și filosofice dela universitateca din Budapesta.

Punându-se la votă: contra-propunerea întrunescă voturile dloră: I. V. Russu, I. Crețu, O. Tilea și Dr. A. Frâncu, ear propunerea referentuluiă întrunescă voturile dloră: Z. Boiu, I. Papiă, P. Cosma, L. Simonescu și Dr. A. Brote.

— În urma acesteia d-șóra Eugenia Iovescu se declară alésă învățătóre ordinară-provisoră la scóla civilă de fete a Asociațiunei cu începutulă anului scolară curentă, având a fi instituită definitivă după ună ană de probă.

Față de acestă concludă dlă I. V. Russu insinuă votă separată, la care se alătură și dñi: O. Tilea, Dr. A. Frâncu și Ioană Crețu.

Nr. 158/461. Dlă Alecsandru Lebu, ales membru ordinariū în comitetulă centrală ală Asociațiunei la adunarea generală din 1895, declară cu datulă 15 Septembrie a. c., că luând în considerare cele întemplate cu ocasiunea alegerei sale în comitetă, regretă a nu puté primí acest mandată și rógă comitetulă să ieie la cunoscință abdicerea sa de membru în comitetulă centrală.

— Se ia spre scire, și despre abdicere se va raporta procsi-meai adunări generale a Asociațiunei, pentru competentă afacere.

Nr. 159. Verificarea acestui procesă verbală

— Se încredințéază dloră: P. Cosma, I. Crețu și I. Papiū.

Ședința se închee.

D. u. s.

Dr. Ilarionă Pușcariū m. p., Dr. Vasile Bologa m. p.,
vice-președinte. secretarū II.

S'a verificatū. — Sibiiū, 6 Octobre 1895.

P. Cosma m. p.

I. Crețu m. p.

I. Papiu m. p.

Onoratū Comitetă! Contra concludului luată în ședința onoratului Comitetă din 24 Septembrie a. c., prin carele s'a alesū cu majoritate de 5 contra 4 voturi de învătătore la scōla civilă de fete a Asociațiunei transilvane Eugenia Iovescu față cu concurențele Dr. Eliă Dăianū, subscisiū membri, conform declarațiunei făcute în amintita ședință, își permită a presenta și motiva urmatoriulă

Votă separată.

I. De ôre-ce la conferirea unui postă pus la concursă condițiunile acestuia sunt singură normative pentru conferire, ear în casul de față numai dlă Dr. Eliă Dăianū întrunesc condițiunile restrictive ale concursului;

1. Fiind-că în concursă se cere ca condiție *sine qua non* cualificațiunea pentru limba germană și română, care dintre concurenți singură dlă Dr. Eliă Dăianū a documentat-o atât prin esamenulă fundamentală dela facultatea filosofică din Budapesta, făcută tocmai din limba germană și română, cât și prin cursurile ascultate la universitatea din Gratz și prin diploma de Dr. din limba și literatura română, germană și indogermană;

2. Fiind-că concursulă cere în primulă rând instituirea unui învătătorū, și numai ca eventualitate contempléază alegerea unei în-

vătătoare, care dispoziție este a se observa mai ales și din considerații de stabilitate în corpul învățătoresc;

3. Fiind-că d-șora Eugenia Iovescu n'a doveditū nici calificațiunea generală pentru unū ram óre-care-va de sciință, pentru-că nici diplomă de învățătoare la scótele civile, nici chiar o adeverință interimală despre acésta n'a produsū, și din atestatele înaintate și din afirmațiunile din cerere se póte deduce, că e pregătită numai pentru sciințele naturale, pe când din aceleași acte s'a doveditū că fiind dēnsa absolventă a scótelorū din Győr și Budapesta, fără a cerceta nici când o scólă romānescă, îi lipsesce orī-ce calificațiune de a propune studiile în limba literară romānescă, și că *nu* are calificațiune nici pentru propunerea limbei germane, a cărei cunoscință nici altfelū nu e documentată;

II. Deóre-ce dlū Dr. Eliā Dăianū are o calificațiune superióră ca Dr. în studiile indicate în concursū și ca absolventū de 2 facultăți: teologică și filosofică — la 2 universități, o calificațiune care nu se póte pune în comparare cu atestatele pedagogice ale d-șorei Eugenia Iovescu;

III. Deóre-ce în urma decisiunilorū adunărilorū generale comitetulū anī de a rēndulū a publicatū o bursă de 500 fl., ca sē perfecționeze o putere didactică în limba germană, fără sē fi aflatū unū singurū concurentū, ear în casulū de față în persóna dnului Dr. Eliā Dăianū s'ar cāștiga o putere didactică conformă decisiunilorū adunăreiū generale și a comitetului;

IV. Deóre-ce adunarea generală a Asociațiunei din anulū curentū a cerutū, ca comitetulū sē îngrijescă de mijlóce, pentru-ca scopulū primordialū alū Asociațiunei: cultivarea literaturēi romāne, sē reîncēpă în sinulū Asociațiunei, ear acéstă necesitate nu se póte îndeplinī decāt prin gruparea forțelorū literare și aducerea lorū în connesitate cu Asociațiunea, și deóre-ce e incontestabilū, că prin angajarea dlui Dr. Eliā Dăianū ca învățătorū Asociațiunea ar fi cāștigatū o forță literară:

Subscrișiī membrii ai comitetului, basați pe aceste motive obiective, își exprimă convingerea, că singurū alegerea dlui Dr. Eliā Dăianū corespundea intereselorū scólei de fete a Asociațiunei transilvane, și cerū ca acestū votū separatū sē se alătore la protocolulū ședinței din 24 Septembre n. a. c. și totodatā în legătură cu acela sē se publice.

Sibiū, în 25 Septembre, 1895.

Ioanū V. Russu m. p.

Dr. Amos Frāncu m. p.

O. Tilea m. p.

Nr. 480—1895.

Proces verbal

din ședința comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 3 Octobree 1895.

Președinte: Dr. Ilarionu Pușcariu, v.-președ. Asociațiunei.

Membrii prezenți: Ioanū V. Russu, Partenie Cosma, Zacharia Boiu, Ioanū Crețu, Leontinū Simonescu, Onoriū Tilea, Dr. C. Diaconovich, Dr. Amos Frâncu.

Secretariū: Dr. Vasile Bologna.

Nr. 160/246. Să presentă cererile întrate la concursulū publicatū sub Nr. 246/1895, pentru conferirea unui stipendiū à 20 fl. și trei à 60 fl. studenților gimnasiști și anume dela studenții:

Iosifū Bretoniū Romanū, IV cl. norm. în Alba-Iulia; *Auretū Maiorū*, I cl. gimn. în M.-Oșorheiū; *N. Cerbiceanū*, cl. II reală, în Deva; *I. Simulescu*, cl. II, gimn. în Brad; *Trand. Scorobet*, cl. II în Brașovū; *V. Popū*, cl. II reală în Sibiiū; *I. Șovrea*, cl. II gim. în Baia mare; *Ad. Val*, cl. gimn. în Brad; *I. Popa*, II gimn. în Brad; *R. Munteanū*, III gimn. în Blajū; *I. Hulea*, cl. III gimn. în Alba-Iulia; *V. Raicu*, cl. III în Brașovū; *P. Gușăilă*, cl. III gimn. în Brașovū; *I. Damianū*, cl. III în Brad; *M. Popū*, cl. III în Carei m.; *Oct. Feier*, cl. III în Brad; *I. Coc*, cl. III Brad; *V. Grindeanū*, cl. IV în Sibiiū; *Art. Coman*, cl. IV gimn. în Iglo; *G. Coman*, cl. II gimn. în Iglo; *I. Lupășiu*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *N. D. Cristea*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *I. Muțiu*, cl. IV gimn. în Sibiiū; *N. Șoneriū*, cl. IV gimn. în Brașovū; *Oct. Dorca*, cl. IV gimn. în Blajū; *A. Bugneriū*, cl. V gimn. în Năsăud; *N. Bucșa*, cl. VI în M.-Oșorheiū; *I. Comanicu*, cl. VI gimn. în Brașovū; *V. Runceanū*, cl. VI gimn. în Brașovū; *V. Popū*, cl. VII gimn. în Blajū; *V. Mandea*, cl. VII reală în Sibiiū; *N. Schiau*, cl. VII gimn. în Sibiiū; *I. Sasū*, cl. VII gimn. în Sibiiū; *N. Tămaș*, gimn. VII în Brașovū; *G. Naneșū*, cl. VII gimn. în Brașovū; *I. Onciū*, cl. VIII gimn. în Blajū; *I. Gonza*, cl. VIII gimn. în Bistrița; *N. Petra*, cl. VIII gimn. în Sibiiū; *Al. Pălăgesiū*, cl. VIII gimn. în Năsăud; *I. Iacob*, cl. VIII gimn. în Beiuș; *C. Băilă*, cl. VIII gimn. în Sibiiū; *I. Băilă*, cl. V reală în Sibiiū; *I. Ciuleiū*, cl. VIII gimn. în Brașovū; *R. Frateșiu*, cl. VIII gimn. în Brașovū; *Silv. Popū*, cl. VIII gimn. în Sighet.

— Stipendiulū de 20 fl. la anū din fundațiune „Bașota“, să voteză tinărulū Ioanū Dămianū, elev în clasa III-a la gimnasiulū gr. or. românū din Brad;

Stipendiul de 60 fl. la an din fundațiunea „Galliană” se votază tinerului Mihaiu Popu, studentu în clasa III-a la gimnasiul rom. cat. din Careii mari;

Stipendiile à 60 fl. la an din fundațiunea „Romanu” se votază tinerilor:

a) Ioan Comanicu, studentu în clasa VI-a la gimnasiul gr. or. român din Brașov și

b) Ioan Băilă, studentu în clasa V-a la școlile reale împreunate cu gimnasiul evanghelic din Sibiu.

Nr. 161/430/1895. Se prezintă elaboratele intrate la concursul literar publicat de Asociațiune cu datul 1 Novembre 1894. Nr. 430, cu termen pentru înaintarea concurselor până la 1 Octombrie 1895, și anume:

I. La premiul de 200 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra subiectului: „Resultatele comasării de până aci, bune și rele, cu privire la țeranul român din Transilvania” etc. . . au intrat două elaborate cu devisa:

a) „Viribus unitis”. Proprietatea și

b) „În bunăstare nu fi fălosu, în neajunsuri nu ți perde curajul. Loviturile sorții trebuie să le înfrunți cu bărbăția”.

II. La premiul de 300 fl. întru acoperirea speselor de tipar pentru un manual bun de învățământ pe seama școlilor medii, au intrat două elaborate, anume:

a) *Laocoon* de Lessing, în traducere română și

b) Viața și scrierile lui Publiu Virgiliu Marone, cu devisa: „Știința e tesauru neprețuibil”.

III. La premiul de 200 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra subiectului:

Dietetica populară, cu deosebită considerare la modul de viață al țeranului român, au intrat două elaborate cu devisa:

a) Ascultați cu toții de mine,

Căci eu ve învăț a trăi bine.

b) „Mens sana in corpore sano”.

— Elaboratele intrate pentru premiul I. de 200 fl. se dau spre cenzurare dlu Onoriu Tilea ingineru în Sibiu;

Elaboratele intrate pentru premiul al II-lea de 300 fl. se dau spre cenzurare dlu Virgiliu Onițiu, profesor și directoru gimnasialu în Brașov;

Elaboratele intrate pentru premiul al III-lea de 200 fl., se dau spre cenzurare dlu Dr. G. Vuia, medic în Arad.

Nr. 162/433. Se presentă concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 16, prin care s'au primită și declarată membrii noi ai Asociațiunei.

— Spre scire, încredințându-se biroulă estradarea diplomeloră.

Nr. 163/434. Se presentă concludulă aceeaiași adunări generale Nr. prot. 17, prin care s'a luată spre scire raportulă generală despre activitatea comitetulă centrală pro 1894, pe lângă următorele îndrumări:

a) se lasă în sarcina comitetulă centrală, a afla căi și mijloce pentru sporirea numărulă membriloră Asociațiunei;

b) se îndemnă comitetulă a susține viă spiritulă de viătă prin despărțemintele Asociațiunei;

c) să însărcinază comitetulă, a compune pe viitoră raportulă seă în mod comparativă, ca să se potă ține în evidență esactă progresulă seă regresulă Asociațiunei în tôte referințele sale.

— Spre scire și acomodare. Cât pentru esecutarea dispozițiiloră cuprinse în punctulă a) și b) să esmite o comisiune în persoanele dloră: L. Simonescu, Dr. C. Diaconovich și Dr. A. Frâncă, pentru presentarea ună proiectă în cestiune.

Nr. 164/435. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 18, prin care s'a însărcinată comitetulă centrală ca se publice pe viitoră raportulă generală despre activitatea sa celă puțină cu 8 zile înainte de adunarea generală și se marcheze, în ce măsură satisfacă datorințeloră loră despărțemintele Asociațiunei.

— Spre scire și acomodare.

Nr. 165/436. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 19, prin care s'a aprobată rațiociniulă Asociațiunei pro 1894, și s'a votată bugetulă pro 1896.

— Se ia spre scire, având a se transpune bugetulă pro 1896, oficiulă de cassă ală Asociațiunei, pentru orientare și esecutare.

Nr. 166/437. Concludulă adunărei generale din 1895. Nr. prot. 19, lit. b), prin care propunerea dluă I. Costină, preotă și redactoră în Sibiiă, privitoare la esplicarea legiloră statulă pentru trebuințele poporulă, s'a transpusă comitetulă centrală spre studiare cu îndrumarea: să raporteze asupra ei la procsima adunare generală.

— Să predă comisiunei constatătore din dnoi: I. St. Șuluțiu, Dr. A. Brote și Dr. A. Frâncu, spre studiare și raportare.

Nr. 167/438. Concludulă adunărei generale din 1895, Nr. prot. 19, lit. c) prin care la propunera dluă Gavrilă Popă, canonică capitulară în Blajă, s'a îndemnisată comitetulă centrală a

conferi stipendiul de 100 fl. prevădută în bugetul anului 1896 unui tinăr din munții apusenți, apt de a urma cursul la școala de sculptură în lemn și piatră din Zlatna.

— Pentru executarea conlusului se decide a se scrie concursul cu termen de 30 de zile, pentru conferirea unui stipendiu de 100 fl. unui tinăr din munții apusenți, care va dovedi pregătirea și aptitudinea recerută, pentru-ca să poată urma cu succes vre-o școală de sculptură în lemn și piatră.

Nr. 168/439. Conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 19, lit. d), prin care cererea dlui George Șandru, învățător în Petrila, pentru întreținerea gratuită a ficei sale în internatul școlii de fete a Asociațiunii pe anul 1895/6, s'a transpus comitetului central spre competentă afacere.

— După-ce în internatul școlii de fete a Asociațiunii nu sunt locuri gratuite, cererea nu se poate încuviința.

Nr. 169/440. Conlusul adunării generale din 1895. Nr. prot. 19, lit. e), prin care cererea dōmnei Laura Borbola din Sătmăru pentru un stipendiu anual de 400 fl. spre completarea studiilor sale musicale, nu s'a încuviințat.

— Se comunică petentei pentru orientare.

Nr. 170/442. Conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 23, prin care s'a decis următoarele:

a) pentru cazul când guvernul ar dificulta unele modificări din statutele cele noue, se autorisază comitetul central, a pertracta în sinul său observările guvernului și a le aplana;

b) mandatul funcționarilor Asociațiunii, afară de președinte și vice-președinte, încetază în ziua inactivării nouelor statute.

— Se ia spre scire și acomodare.

Nr. 171/443. Conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 24, prin care s'a transpus comitetului central spre posibilă considerare propunerea dlui G. Bogdan și consoții, în cestiunea cum ar fi să se redacteze foia Asociațiunii pe viitor.

— Se încredințază comisiunii constatătoare din dnii: I. V. Russu, Z. Boiu și Dr. C. Diaconovich, spre studiere și raportare.

Nr. 172/444. Conlusul adunării generale din 1895, Nr. prot. 25, prin care s'a transpus comitetului central spre posibilă considerare propunerea dlui G. Bogdan și consoții, referitoare la raportul general, ce ar fi să se facă an de an despre literatura română produsă pe teritoriul Ungariei.

— Să încredințază prim-secretariului Asociațiunii Dr. C. Diaconovich, spre studiere și raportare asupra modului de executare.

Nr. 173/447. Punctul protocolului adunării generale din 1895, Nr. 28, prin care la interpelarea dlui Dr. I. Blaga, președintele Asociațiunii promise, că pe viitor se vor lua măsuri ca să se raporteze la adunarea generală despre agenturile și bibliotecile populare, ce sunt în ființă prin despărțemintele Asociațiunii,
— Să predă biroului spre scire.

Nr. 174/449. Concluzul adunării generale din 1895, Nr. prot. 32, prin care s'a ales și declarat de membru onorariu al Asociațiunii dl Dr. Gustav Weigand, directorul seminariului român de la universitatea din Lipsca, și s'au încredințat comitetului central, a face pașii necesari la regim pentru obținerea aprobării, în sensul §. 5 din statute,

— Să face la regim reprezentațiunea recerută în sensul §. 5. din statute.

Nr. 175/450. Concluzul adunării generale din 1895, Nr. prot. 33, prin care s'a decis să se țină procsima adunare generală din 1896. în Lugoj și s'a încredințat comitetului central ficsarea timpului.

— Să aduce la cunoscință frunțașilor inteligenței române din Lugoj, spre a se face în comună conțelegere pregătirile necesare pentru adunarea generală din 1896.

Nr. 176/471. Direcțiunea școlii civile de fete a Asociațiunii, înainteză cu datul 1 Octobrie a. c. Nr. 83, protocolul conferenței corpului didactic de la începutul anului școlar curent, anume din 5 Septembrie 1895.

— Să ia spre scire.

Nr. 177/318. Reuniunea femeilor române din Abrud și giur, cu datul 16 August a. c. cere un ajutor anual de 200—300 fl. pentru crearea unui al doilea post de învățătoare la școala elementară de fetițe susținută de reuniune în Abrud.

— Pentru anul acesta fiind deja statorit budgetul Asociațiunii, ajutoriul nu se poate vota, se ține însă în evidență și la timpul se va transpune comisiunii de budgetare, spre studiere și raportare.

Nr. 178/384. Dlu Basiliu Albanu, paroh gr. cat. în Vișa, cu datul 3 August a. c. cere un ajutor pentru fiul se Alimpiu, rotariu de meserie în Cluj, ca să potă deschide atelier de sine stătător.

— În lipsa de mijloce cu această menire, cererea nu se poate încuviința.

Nr. 179/474. Funcționarii Asociațiunei presentă particulariulă speseloră dela adunarea generală a Asociațiunei din anulă curentă și anume:

1. Cassariulă despre 10 fl. 2. Secretariulă I. despre 10 fl.
3. Secretariulă II despre 12 fl.

— Să iaă spre scire, și se asemnăză la cassa Asociațiunei spre solvire.

Nr. 180/417. Direcțiunea scōlei civile de fete a Asociațiunei, înaintăză cu datulă 17 Septembrie 1895. Nr. 94, cererea d-șōrei Maria Gogană, fosta bonă în internatulă scōlei de fete, ca să i se solvăscă întrăgă suma restantă din salariulă ei de bonă pro 1894/5, în suma de 41 fl. 65 cr., deși dēnsa a fostă silită să părăsăscă postulă seă la 20 Martiū 1895, din cauza unui morbu greū, — pe lângă părerea direcțiunei, ca să se încuviințeze cererea barem în parte.

— Din considerațiunī de morbu se încuviințăză 20 fl., ce să vor solvi din budgetulă scōlei.

Nr. 181/472. Oficiulă de cassă ală Asociațiunei presentă cu datulă 30 Septembrie a. c. conspectulă despre percepțiunile cassei Asociațiunei dela 1 Aprilē până la 30 Septembrie c. c. și și erogatiunile, conspectulă tacseloră de membri incurse dela 1 Iuliū până în 30 Septembrie a. c.

— Se ia spre scire, avēnd a se transpune conspectulă tacseloră de membri organulă Asociațiunei spre publicare.

Nr. 182/473. Tipografia archidieceșană din locū, presentă contulă din 30 Septembrie a. c. despre 257 fl. 45 cr., pentru tipariulă, broșarea și espedarea foii Asociațiunei în pătrariulă ală III-lea (Iuliū-Septembrie) din anulă curentă.

— Se ia spre scire, și să asemnăză la cassa Asociațiunei spre solvire.

Nr. 183. Verificarea acestui procesū verbalū

— Se încredințăză dlorū: I. V. Rusu, L. Simonescu și O. Tilea. Ședința se închee.

D. u. s.

Dr. Ilarionă Pușcariū m. p.,
vice-președinte.

Dr. V. Bologă m. p.,
secretariū II.

S'a verificatū. — Sibiiū 15 Octobre, 1895.

I. V. Rūsu m. p.

L. Simonescu m. p.

O. Tilea m. p.

Rectificare. În Nr. 10. pag. 1 nota de josū a se cefi Intratū după încheierea Nr. 9.